J. Matoušek

O POMĚRECH PRŮMYSLU OBCHODU A ŽIVNOSTÍ A O POMĚRECH ÚVĚROVÝCH NA PODKARPATSKÉ RUSI

NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ SVAZ PRO PODKARPATSKOU RUS V PRAZE II, TĚŠNOV ČÍSLO 3. — TELEFON 640-97.

O POMĚRECH PRŮMYSLU, OBCHODU A ŽIVNOSTÍ A O POMĚRECH ÚVĚROVÝCH NA PODKARPATSKÉ RUSI

Přednáška
poslance dr. J. MATOUŠKA, přednesená v Národohospodářském svazu pro Podkarpatskou Rus v Obchodní a živnostenské komoře v Praze dne 15. května 1934

Cena Kč 3·—

Ústřední knihovna ředitelství poštovní spořitelny v Praze.

V Praze 1934
Nákladem Národohospodářského svazu pro Podkarpatskou Rus v Praze
Tiskem Pražské akciové tiskárny

Arch. inv. 10.0
ARCHIV PRO DĚJINY PRŮMYSLU,
OBCHODU A TECHNICKÉ PRÁCE
V PRAZE.
VYŘAZENO
041

ZF265

Rozvrstvení obyvatelstva podle povolání.

Mám-li mluvit o poměrech průmyslu, obchodu a živností a o poměrech úvěrových na Podkarpatské Rusi, třeba si nejprve statisticky zjistit okruh osob, jež věnují se průmyslu, obchodu a živnosti. Při tom bych chtěl k lepšímu pochopení poměrů Podkarpatoruských srovnat tyto číslice s rozvrstvením obyvatelstva podle povolání u nás v Čechách.

V roce 1930 věnovalo se:

	v Čechách	v Podk. Rusi
1. Zemědělství, lesnictví a rybářství	24.06%	66.29%
2. průmyslu a živnosti	41.78%	11.94%
3. obchodu, dopravě a peněžnictví	15.09%	8.91%
4. veřejné službě a svobodným povoláním	6.32%	5.21%
5. domácí a osobní službě	1.49%	0.57%
6. jiným povoláním	11.26%	7.08%

Z této tabulky vysvítá, že ze všech zemí Československé republiky největší procento obyvatelstva zaměstnáno je zemědělstvím a lesnictvím na Podkap. Rusi (Čechy 24.06%, Moravsko-slezská země 28.55%, Slovensko 56.82% a Podkp. Rus 66.29%), naproti tomu průmyslu a živnostem věnuje se na Podkp. Rusi nejmenší procento obyvatelstva, z celé Československé republiky (Čechy 41.78%, Moravsko-slez. země 40.82%, Slovensko 19.06% a Podkp. Rus 11.94%).

Připočte-li se k průmyslu a živnostem procento, jež týká se obchodu, dopravy a peněžnictví (8.91%), vidíme, že nám zbývá z celého obyvatelstva Podkp. Rusi ke zkoumání jen něco přes 20% obyvatelstva; ježto všeho obyvatelstva na Podkp. Rusi je 725.357 (tolik asi, co má dnes Velká Praha), vyplývá z toho, že k našemu zkoumání zůstane nám pouze něco přes 145.000 obyvatel. Z toho připadá na průmysl a živnosti 82.000 a na obchod, dopravu a peněžnictví 63.000 obyvatel.

Proti tomu zemědělství a ostatním povoláním věnuje se asi 580.000 obyv., z čehož samotnému zemědělství 480.856 obyvatel.

Zeměpisná poloha.

Toto obyvatelstvo žije na rozloze 12.617 km². Největší řeka Podkp. Rusi je Tisa, která teče od východu Podkp. Rusi podle jižních hranic, někde tyto hranice sama tvoří a opouští Podkp. Rus za Czopem. Řeka ta má stav vody velmi různý a vznikají tam v různých dobách zátopy. Nížina u ní je velmi

bažinatá. Rovina tato je velmi úrodná, takže by odvodnění této roviny znamenalo rozšíření obživy pro velkou část obyvatelstva. Přítoky Tisy tekou skoro vesměs kolmo na Tisu; jsou to krátké říčky a bystřiny, jež mají ráz horských potoků. Jsou nesplavny a mají velmi rozmanité množství vody. Říčky ty mají po obou stranách pásma hor, jež se táhnou také kolmo na Tisu. Tato rovina potisská zabírá asi ¼ Podkp. Další ¾ jsou vyplněny Karpaty. Karpaty Podkp.-ruské patří do soustavy východních Karpat; je to tak zv. vrchovina, táhlé hřbety, jež jsou pokryty z velké části lesy a to většinou listnatými (buky, z menší části smrky). Tento zeměpisný útvar Podkp. Rusi způsobuje velmi obtížné horizontální spojení se západní částí republiky, neboť tyto horizontální spoje, ať už dráhy, nebo silnice naráží na překážky vertikálních hřbetů a vertikálně tekoucích řek. Stavba silnic má největší překážku v bažinatosti potisské roviny. Má tedy Podkp. Rus skoro celou polovinu země pokrytou lesy. Oproti ostatním zemím v Československé republice je to percentuálně nejzalesněnější krajina. (V Čechách je lesů 30%, v zemi Moravsko-slezské 29%, na Slovensku 33%.) Druhá polovina půdy je jednak orná půda (Potisí) jednak neúrodné pastviny.

Rozvrstvení půdy podle hospodářského určení.

Pokud se týče rozvrstvení půdy podle hospodářského určení, věnuje se vinařství 3.832 ha, je to poměrně největší podíl půdy věnované vinařství ze všech zemí Československé republiky (v Čechách věnuje se vinařství 401 ha, v Mor.-slezské zemi 4.709 ha, na Slovensku 10.253 ha).

V roce 1932 vyrobilo se vína podkarpatoruského 72.929 hl. Poněvadž celostátní výroba vína obnáší 433.994 hl, připadá na Podkp. Rus 1 šestina vší výroby vína v celé Československé republice.

Vinná půda na Podkarpatské Rusi nese dvakrát tolik co v Čechách. Na Mělnicku vyrobí se z 1 ha půdy 14 hl vína, na Podkarpatské Rusi 27 hl.

Pěstování tabáku věnováno je na Podkarpatské Rusi 3.054 ha s výnosem 3,826.822 kg tabáku, v ceně 18,926.420 Kč. (Na Slovensku tabákový výtěžek činí 13,000.000 kg.) Tabák tento zpracuje se v jedné tabákové továrně, která je v Mukačevě a zaměstnává 429 dělníků.

Orné půdy je na Podkarpatské Rusi 233.599 ha. Má tedy Podkarpatská Rus 1 desetinu orné půdy Čech. Z této orné půdy je oseto 27.181 ha, tedy asi 1 devítina žitem, 35.452 ha, tedy více než 1 šestina pšenicí, 3766 ha ječmenem, 29.633 ha ovsem a 41.426 ha brambory. Pouze 95 ha je věnováno cukrovce.

Zpracování průmyslových plodin.

Pokud průmyslových plodin se týká, zpracují se na Podkarpatské Rusi v jednom pivovaru, který je v Mukačevě a vystavuje ročně 20.000 hl piva, v 19 lihovarech s výrobou 8.153 hl absolutního lihu. (Užhorod 3 střední, Dravce 1 malý, Seredné 2 malé, Berehovo 1 malý, Velká Behaň 1 malý, Sevluš 2 malé, Tačevo 1 malý, Mukačevo 1 střední a 1 malý, Nové Davidkovo 2 malé.)

Obilí zpracuje se většinou v mlýnech námezdních, kterých je 612 a zpracují úhrnem 1974 vagonů obilí; obchodních mlýnů je 6 a zpracují 2159 vagonů obilí, smíšených je 15 a zpracují 1893 vagonů obilí. Úhrnem je tedy 633 mlýnů se semelkem 6.026 vagonů. (Čechy mají 115.000 vagonů, Mor.-slezská země 60.000 vagonů a Slovensko také 60.000 vagonů.)

Včelařství pěstuje se velmi primitivně ale je velmi výnosné; u nás z 10 úlů dostane se asi 45 kg medu, na Podkarpatské Rusi dvakrát tolik.

Z ovocných stromů pěstuje se na Podkp. Rusi nejvíce švestek a jabloní. Švestek 944.025 kusů (v Čechách máme švestek 6,149.173 kusů), jabloní 573.793 kusů, hrušek 147.147 kusů, třešní 69.312 kusů a višní 19.185 kusů, sliv 94.381 kusů a meruněk 13.470 kusů, broskví 17.990 kusů a vlašských ořechů 101.504 kusů (polovinu toho, co v Čechách). Na 100 ha je 2000 ovocných stromů — největší % v celé republice.

Specialitou podkarpatoruskou jsou t. zv. černoslivy, jež rovnají se švestkám bosenským.

Z tohoto ovoce zpracují se průmyslově jen švestky a to v 41 pálenicích (pálenic má P. R. dvakrát tolik co Čechy), kde vyrobí se celkem 538 hl (v Čechách 356 hl), Mor.-slezské země 1572 a Slovensko 1392 hl.

Ovoce je velmi kvalitní (jablka t. zv. malináče jsou kvalitnější než náš holovanský malináč), je tu potřebí jen standardisace, řádného třídění a snad i továrny na ovocné konservy, jež by toto kvalitní ovoce lépe pro obchod připravila.

Na žádost komor na Slovensku, zejména komory košické, bylo několikráte zakročeno o úplné *uvolnění vývozu ovoce,* zejména pokud se týká vývozu do Polska, aby tento byl ulehčen, poněvadž některé druhy ovoce, jako na př. „sabinovské barácky" a „ňaršanské čeršně" jsou známy daleko za hranicemi státu a tvoří předmět vývozu. V roce 1926 zabývala se komora košická i ostatní komory na Slovensku zřízením vzorkového skladiště na Podkp. Rusi, ale dosud bezvýsledně.

Výroba průmyslová a živnostenská.

Z ostatních výroben průmyslových a živnostenských máme na P. R. tyto: jednu *čistírnu* (rafinerii) nerostného oleje, jež zpracovala 84.005 q zdaněného oleje. Situace rafinerií minerálních olejů se proti roku 32 velmi změnila. Odbyt klesl následkem povinného míchání lihu do pohonné směsi, pak následkem toho, že se užívá malých aut a že následkem automobilového zákona vzato bylo mnoho aut z provozu.

Dřevařský průmysl má 79 závodů s 86 technickými jednotkami a zaměstnává 3844 osob.

Kartáčnická výroba má 2 závody s 15 osobami.

Papírenská výroba má 4 závody se 74 osobami.

Grafická výroba má 73 závody se 74 jednotkami a zaměstnává 284 lidí.

Výroba zápalek má 1 závod v P. R. a sice v Činadieve (mají dohodu o výrobním kontingentu s ostatními výrobnami sirek).

Kovoprůmysl má 6 závodů s 13 technickými jednotkami a zaměstnává 351 osob.

Slévárny ocele a železa jsou 2 se 102 zaměstnanci. Kovoprůmysl má celkem 13 technických jednotek s 351 zaměstnanci.

Domácké závody.

Domáckých závodů máme na Podkp. Rusi 96: jeden závod výroby koberců a nábytkových látek,

1 závod papírenský,

2 závody košikářské a na zboží pletené,

5 závodů na výrobu ostatních dřevěných výrobků,

57 závodů oděvního průmyslu, (45 šatstvo, 9 prádlo, 3 ostatní konfekce),

26 závodů na výrobu obuvi.

Z průmyslu a živnostenské výroby nejsou na P. R. vůbec zastoupeny: cukrovarnictví, textil, hračkářství, soustružnictví, kožařství, průmysl pro hudební nástroje, výroba železa a ocele.

Chemický průmysl.

Největší průmysl na P. R. je průmysl chemický, který má 9 závodů, 11 technických jednotek a zaměstnává 1398 osob. Je to většinou průmysl suché destilace dřeva.